

ДИСТАНЦІЙНА ФОРМА НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ

О.О. Шевченко, О.О. Сазонов
(подав д.в.н., проф. І.О. Кириченко)

В статті розглянуті питання з організації дистанційної форми навчання, застосування технологій дистанційного навчання в ЗСУ та шляхи вирішення проблем, які при цьому виникають.

Постановка проблеми. Глобальність інформаційних змін, які відбуваються сьогодні у суспільстві, розвиток сучасних засобів обчислювальної техніки та телекомунікації обумовлюють суттєві зміни форм та сенсу освіти у всьому світі. Тенденції зростання ролі професійної та безперервної освіти, зростання долі навчання без відриву від професійної діяльності обумовлює попит на дистанційні освітні послуги. Будучи наслідком об'єктивного процесу інформатизації та вбираючи в себе найкращі риси інших форм навчання, дистанційне навчання (ДН) увійшло в XXI століття як найбільш перспективна та інтегральна форма отримання освіти.

Система військової освіти МО України інтегрується у державну систему освіти на засадах єдиної законодавчої та нормативно-правової бази. Тому впровадження нових форм навчання, новітніх технологій навчання є загальним процесом. Інформатизація військової освіти, яка передбачає застосування новітніх технологій навчання на базі високоефективних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій з великими різноманітними (вже реалізованими і потенційними) можливостями, відкрила принципово нову можливість для впровадження в процес підготовки військових фахівців такої форми навчання, як ДН.

Аналіз літератури. Останні дослідження та публікації з проблем ДН звертають велику увагу на процеси формування інформаційного простору, наповнення баз даних та електронних бібліотек, підготовку фахівців ДН [1 – 2]. Значна кількість робіт поступово переходить з області теоретичних та методичних в сферу практики [3 – 4]. На думку багатьох авторів проблема формування повноцінного інформаційного простору в межах системи освіти, в якій може функціонувати ДН, не тільки як технологія, але як і самостійна форма навчання, є найбільш актуальною.

Мета статті: встановити принципи, основні завдання та надати погляди, щодо організації ДН в підготовці та перепідготовці військових фахівців; визначити коло осіб, які можуть навчатися; визначити технології ДН, які можна застосовувати; звернути увагу на основні питання, які виникають в рішенні проблеми ДН у Збройних Силах України.

Якщо підходити до процесу впровадження ДН поступово, то можна відмітити, що певні кроки у напрямку впровадження в навчальний процес елементів та технологій ДН зроблені у багатьох військових навчальних закладах Міністерства оборони України: створені елементи внутрішньої телекомунікаційної інфраструктури, в електронному вигляді накопичуються інформаційні ресурси, в навчальному процесі використовуються сучасні автоматизовані навчаючі системи, існують викладачі-ентузіасти, які спроможні працювати за новими технологіями.

Необхідне вирішення наступних основних завдань щодо організації дистанційної форми навчання військових фахівців:

розробка і прийняття пакета нормативно-правових актів, що визначають і регулюють всі особливості впровадження нової форми навчання в ЗСУ;

створення єдиного інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ;

організація і проведення серйозних дослідницьких робіт в області педагогічного і психологічного забезпечення нової форми навчання;

організація на базі ВВНЗ підрозділів створення та впровадження продуктів педагогічного проектування для дистанційного навчання;

розробка і прийняття програми підготовки педагогів (координаторів) дистанційного навчання у межах загальної методичної підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

В межах системи підготовки військових фахівців неможливо говорити про отримання повної вищої військової освіти на віддаленні від навчального закладу, застосовуючи виключно дистанційну форму навчання. На це впливає специфіка підготовки військового фахівця та її особливості.

Підготовка військового спеціаліста – це, насамперед, надбання практичних навичок із застосування та експлуатації сучасного озброєння і військової техніки, які неможливо отримати без практичної роботи на зразках техніки. Важко собі уявити, як можна дистанційно підготувати льотчика, підводника, навчити стріляти, наводити засоби знищення на різні цілі тощо. Також військовий спеціаліст повинен володіти особливими командирськими та лідерськими якостями, які формуються лише у військовому колективі. Крім того, наявність конфіденційної інформації та інформації з обмеженим доступом в програмах підготовки військових фахівців обмежує зміст та обсяг інформації, яка може отримуватись дистанційно.

Важливим питанням є визначення кола осіб, які зможуть навчатися за дистанційною формою.

У військових навчальних закладах з використанням технологій ДН можуть навчатися:

слухачі оперативно-стратегічного рівня;

слухачі оперативно-тактичного рівня;

курсанти тактичного рівня;

студенти вищих навчальних закладів за програмою офіцерів запасу, особливо ті, хто перебуває за межами вищих військових навчальних закладів, які мають право проводити таку підготовку.

Технології ДН можна застосовувати:

при навчанні на курсах перепідготовки та підвищення кваліфікації різних професійних напрямків і рівнів кваліфікації;

при вивчанні окремих курсів з навчальних дисциплін, які можуть викликати інтерес до вдосконалення знань і вмінь військовослужбовців (ділова українська мова, іноземна мова, військове право, менеджмент, економіка, стратегія, оперативне мистецтво, тактика тощо);

при навчанні з професійної та гуманітарної підготовки;

при підготовці науково-педагогічних кадрів;

при навчанні іноземних військовослужбовців;

при здійсненні попередньої підготовки та тестуванні кандидатів до вступу до вищих військових навчальних закладів.

Матеріально-технічна база для впровадження дистанційного навчання – це найбільш витратна складова. Для ефективного та якісного впровадження ДН необхідні фінансові витрати на придбання сучасного комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання, перехід на потужні канали зв'язку та засоби їх захисту. Для створення та передачі навчальної інформації від викладача до слухача, реєстрації та ідентифікації користувачів, контролю за процесом навчання та засвоєнням навчального матеріалу необхідне ліцензійне спеціалізоване програмне забезпечення, аудіо- та відеоапаратура.

Навчально-матеріальна база як вищих військових навчальних закладів, так і потенційних об'єктів ДН, не готова до втілення ДН через слабку можливість комп'ютерних засобів та інформаційно-телекомунікаційних мереж. За останні роки зміни у комп'ютеризації навчального процесу в системі військової освіти посилили ці можливості, але спрямованість модернізації інформаційної системи саме на ДН відсутня.

Головне питання – це джерела та обсяги фінансування. Як правило, економічний вигравш ДН багато у чому залежить від чисельності тих, хто на-

вчаються. Чим вище вона буде, тим вище економічний ефект. Тоді значні початкові витрати на оснащення, розробку електронних видань, навчання викладачів тощо, швидко окупляться. Економія коштів при ДН заснована на:

використанні високоякісних навчальних програм і технологій для широкого кола користувачів;

скороченні витрат на утримання будинків і гуртожитків;

зменшенні витрат на відрядження;

можливості скорочення контингенту викладачів-сумісників;

експлуатації телекомунікаційних та інформаційних ресурсів в межах єдиного інформаційного середовища на базі корпоративної мережі.

Висновок. В Україні, зокрема в ЗСУ, як і у всьому світі йде процес змін в системі освіти, в результаті якого стало значне підвищення ролі відкритої освіти з використанням технологій ДН. Таким чином, є сенс говорити про формування в ЗСУ нової інформаційної культури. Її основою стане знання про інформаційне середовище та закони його функціонування, уміння орієнтуватися в інформаційних потоках, готовність до постійної взаємодії з інформацією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Усков В.Л., Ускова М. Дистанционное образование: организационные, технологические и финансовые аспекты // Информационные технологии. – 1999. – № 1. – С. 31 – 38.
2. Прокофьева Н.О., Зайцев Л.В., Куплис У.Г. Компьютерные системы в дистанционном обучении // Телематика 2001. – Санкт-Петербург. – 2001. – С. 109 – 111.
3. Семенец В.В. Дистанционные методы обучения. Состояние, проблемы, перспективы // Новый коллегіум. – 2000. – № 3. – С. 24 – 32.
4. Товажнянський Л.Л., Кравець В.О., Кухаренко В.М., Сук О.П. Концептуальні принципи дистанційного навчання // Образование и виртуальность 2001 (ВИРТ – 2001). – Харьков – Ялта УАДО. – 2001. – С. 58.

Надійшла 26.03.2003

ШЕВЧЕНКО Ольга Олексіївна, начальник відділу науково-методичного центру військової освіти МОУ. В 1981 році закінчила Азербайджанський університет імені С.М. Кірова. Область наукових інтересів – інформаційні технології.

САЗОНОВ Олег Олександрович, заступник начальника відділу науково-методичного центру військової освіти МОУ. В 1992 році закінчив Харківське вище військово-інженерне училище ракетних військ імені М.І. Крилова. Область наукових інтересів – інформаційні технології.